

ΒΡΑΒΕΙΟ HERRALDE

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ ΕΧΕΙ ΚΑΤΑΦΕΡΕΙ ΝΑ ΕΠΙΝΟΗΣΕΙ ΚΑΙ ΝΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΕΙ ΤΕΛΕΙΑ ΕΝΑΝ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΚΟΣΜΟ.
MARIO VARGAS LLOSA, ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 2010

ANDRÉS BARBA ΧΕΡΙΑ ΜΙΚΡΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΝΗΤΟΥ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Οπατέρας της πέθανε επιτόπου, η μητέρα της στο νοσοκομείο. «Ο πατέρας σου πέθανε επιτόπου, η μητέρα σου είναι σε κώμα» ήταν η ακριβής διατύπωση που άκουσε η Μαρίνα, η πρώτη που άκουσε. Μπορούσες να ακουμπήσεις με το δάχτυλο κάθε περιστροφή αυτής της πρότασης, αυτής της γκαστρωμένης κι ακατάληπτης πρότασης.

«Ο πατέρας σου πέθανε επιτόπου, η μητέρα σου είναι σε κώμα».

Τα χείλη τη σχηματίζουν χωρίς να σταματούν. Είναι μια πρόταση γρήγορη και στεγνή. Έρχεται με χιλιάδες διαφορετικές κι απρόσμενες μορφές, ενίοτε χωρίς τίποτα να την προλογίζει. Πέφτει έξαφνα εκεί, σαν πάνω στα χωράφια. Η Μαρίνα έχει μάθει να τη λέει χωρίς λύπη, όπως λέει κανείς το όνομά του μπροστά σε ξένους, σαν να λέει το όνομά μου είναι Μαρίνα και είμαι επτά χρονών: «Ο πατέρας μου πέθανε επιτόπου, η μητέρα μου στο νοσοκομείο».

Τα χείλη της μόλις και μετά βίας κινήθηκαν και

με το που το λέει μένουν απαθή, το πάνω να προεξέχει ελαφρά σε σχέση με το κάτω. Αλλά δεν είναι έκφραση. Άλλες φορές η φράση είναι αργή, έρχεται από πολύ μακριά. Φαίνεται λες και η φράση έχει διαλέξει το κορίτσι κι όχι το κορίτσι τη φράση. Είναι μια παράξενη επιστροφή στο σπίτι και στα αντικείμενα που το αποτελούσαν. Μυρίζει. Η διάσταση της φράσης εκτινάσσεται προς τα πάνω και ολόγυρα, γεμίζοντας τον αέρα με κάτι πηχτό. Μετατρέπεται σε αντικείμενο. Ένα αντικείμενο όμως κρυμμένο για πάντα, και τότε πρέπει να πει: «Ο πατέρας μου πέθανε επιτόπου και έπειτα η μητέρα μου στο νοσοκομείο» και να επιστρέψει μέσα απ' αυτήν τη σκέψη στην άλλη, στην αληθινή, στην αρχή του ατυχήματος. Τίποτα πιο εύθραυστο απ' αυτή την επιφάνεια. Τίποτα πιο αργό ή πιο εύθραυστο. Πρώτα ήταν ο ήχος του δρόμου κάτω από τα λάστιχα, ο υπόκωφος και θαλάσσιος ήχος του δρόμου, η επαφή με το πίσω κάθισμα, μια επαφή που έκρυβε στην πράξη μιαν απειλή αρχικά ανεπαίσθητη.

Ένα δευτερόλεπτο αργότερα είχε ήδη σπάσει. Τι πράγμα; Η λογική. Σαν καρπούζι στο πάτωμα, με ένα και μόνο χτύπημα. Άρχισε σαν μια ρωγμή στο κάθισμα όπου βρισκόταν η ίδια, η αίσθηση δεν ήταν πια η ίδια, η ζώνη ασφαλείας είχε γίνει μια γραμμή. Νωρίτερα, πολύ πριν από τη σύγκρουση, ήταν η απαλότητα του καθίσματος που είχε νιώσει τόσες

φορές, η ταπετσαρία με τις πολύ λεπτές άσπρες ρίγες της, στις οποίες έξαφνα κάτι είχε αλλάξει. Η φωνή της μαμάς που έλεγε στον μπαμπά:

«Μην πατάς γκάζι».

Και αποκεί κι έπειτα η ρωγμή που γεννιόταν απ' το κάθισμα, που περιλάμβανε και πάλι τον εκκωφαντικό ήχο της ασφάλτου κάτω απ' τα λάστιχα καθώς το αυτοκίνητο επιτάχυνε.

Η σύγκρουση ήταν βίαιη.

Το αυτοκίνητο πέρασε πάνω απ' το διαχωριστικό κιγκλίδωμα και βρέθηκε τουμπαρισμένο στο αντίθετο ρεύμα, μέχρι που πήγε κι έσκασε πάνω σε κάτι βράχια, δίπλα απ' το κράσπεδο του δρόμου. Και όλη η σκηνή, που η Μαρίνα δεν ήταν σε θέση να θυμηθεί με ακρίβεια παρά μόνο αφού πέρασαν τέσσερις μήνες από το ατύχημα, γεννιόταν από την ταχύτητα, ήταν σκέτη ταχύτητα. Δεν μπορούσες να δεις τίποτα μέσα της, γιατί δεν υπήρχε μέσα της τίποτα να αποκωδικοποιήσεις.

Ήταν και ήχος μαζί. Ένας βίαιος ήχος, απομακρυσμένος όμως απ' αυτό καθαυτό το γεγονός που τον προκαλούσε. Ένας ήχος κενός και ασυνεχής, που έσκαγε κι αμέσως βουβαινόταν, χανόταν στην απόσταση, μην μπορώντας να κρατηθεί ή να παραταθεί και που παρ' όλα αυτά συνόδευε το αυτοκίνητο καθώς πετούσε πάνω απ' το κιγκλίδωμα μέχρι να βρεθεί τουμπαρισμένο.

Το αυτοκίνητο έπεφτε κι εκεί που έπεφτε παραμορφωνόταν. Το αυτοκίνητο γινόταν τόπος. Και τότε ήταν που χρειαζόταν περισσότερο να επιστρέφει στη φράση. Δες και μόνο εκείνη η φράση ανάμεσα σε όλες τις πιθανές που θα μπορούσαν να περιγράψουν το ατύχημα είχε την αρετή να εντοπίζει αυτό που δεν μπορούσε να εντοπιστεί ή, ακόμα καλύτερα, λες και μόνο αυτή η φράση εμφανιζόταν ανάμεσα σ' όλες τις άλλες, τόσο εύχρηστη, τόσο εύκολα κατανοητή, για να καταστήσει διαθέσιμο αυτό που δεν μπορούσε με τίποτα να γίνει κατανοητό.

Και μετά τον ήχο η σιωπή. Όχι η απουσία ήχου, παρά η σιωπή. Μια σιωπή που δεν ήταν έλλειψη ή άρνηση, παρά μια θετική μορφή και που τώρα έκανε στερεό αυτό που πριν από λίγες στιγμές μόνο ήταν ελαστικό και σβέλτο, τη μεταλλική γεύση στο στόμα, τη δίψα.

Η Μαρίνα θυμάται ότι είχε αρχίσει να διψάει αμέσως μετά αφού είχαν παραλύσει τα πάντα. Μια δίψα ανελέητη, που αποτελούσε μέρος της σιωπής και της ακινησίας και που δεν μπόρεσε να ικανοποιηθεί ούτε καν όταν ένωσε τα χέρια που της έλυναν τη ζώνη ασφαλείας, το πρόσωπο εκείνης της μεγαλόσωμης γυναίκας με τα ξανθά βαμμένα μαλλιά, εκείνη την άλλη αντρική φωνή:

«Μην της αγγίζεις το κεφάλι, άφησέ την όπως είναι, μην της πιάνεις το κεφάλι».

Εκείνη είπε: «Νερό».

Είπε «νερό» όπως σκέφτεται κανείς το νερό όταν ανακαλύπτει ότι το ανθρώπινο σώμα αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από αυτή την ουσία, ένα νερό αφηρημένο, μεταμορφωμένο σε στερεό σώμα.

«Μικρή μου. Είσαι καλά; Μπορείς να με ακούσεις;»

Η μεγαλόσωμη γυναίκα με τα βαμμένα μαλλιά έσκυβε τώρα λίγο περισσότερο, με το μπουκάλι στο χέρι. Η Μαρίνα μπορούσε να δει καθεμιά από τις μαύρες ρίζες εκείνων των μαλλιών, αλλά τίποτα δεν μπορούσε να σταθεί μέσα της· ούτε το νερό που της έδιναν να πιει ούτε η μεταλλική γεύση του αίματος στα ούλα ούτε οι ρίζες των μαλλιών της εύσωμης γυναίκας, είχε την αίσθηση πως μέσα της όλα ήταν λάσπη, όλα είχαν γίνει μαλακά, δίχως σχήμα, γλιστερά.

«Στο χέρι της έχει χτυπήσει, το κεφάλι της φαίνεται να είναι εντάξει».

Η συζήτηση έφτανε τώρα στ' αυτιά της υπόκωφα. Ένωσε ένα χέρι που της πασπάτευε τον αυχένα και κατέβαινε αργά προς την πλάτη της, ήταν ένας άλλος άντρας, είχε ένα χέρι τεράστιο, ένα χέρι που μπορούσε να τη σπάσει σε δυο κομμάτια αν ήθελε και που, παρ' όλα αυτά, ήταν λεπτό.

«Δεν έχει κάτι που να της φράζει την αναπνευστική οδό».

«Πώς σε λένε;»

«Μαρίνα».

«Μπορείς να κουνηθείς, Μαρίνα;»

«Ναι».

«Προσπάθησε να ξαπλώσεις σ' αυτό το φορείο».

Τα χέρια τη σήκωσαν και για πρώτη φορά αισθάνθηκε πόνο. Μια ηλεκτρική εκκένωση που έπιανε όλο της τον κορμό κι αμέσως μετά υποχωρούσε και λίμναζε, όπως η δίψα. Δεν μπορούσε να κουνήσει το αριστερό της μπράτσο.

«Τι είναι αυτό το άσπρο;»

«Είναι τα πλευρά».

Κι όταν έσκυψε, είδε για πρώτη φορά τις διαστάσεις της πληγής της. Το μπράτσο ακίνητο, η σάρκα ανοιγμένη, η σάρκα μ' ένα κόψιμο καθαρό που έκανε το δέρμα να πέφτει σαν πέπλο, τα πλευρά. Έπρεπε να φτάσει κοντά στη φράση που θα τα έκλεινε όλα, στη φράση που ήταν έτοιμη να εξαφανιστεί:

«Μαρίνα, ο πατέρας σου πέθανε επιτόπου, η μητέρα σου μόλις πέθανε».

Δίπλα της είχαν έτοιμα τα πάντα για μια κρίση πανικού, αλλά η κρίση δεν ήρθε. Η Μαρίνα είχε μείνει να κοιτάζει τη φράση, λες κι επρόκειτο για κάποιον αντιδραστήρα· από τη μια άκρη του δωματίου του νοσοκομείου μέχρι την άλλη, εκείνη είχε μείνει και κοίταζε τα λευκά απόνερα της φράσης. Η μικρή δεν καταρρέει, δεν κλαίει, δεν αντιδρά.

Ήταν τρία άτομα, δύο γυναίκες κι ένας άντρας, με άσπρες ρόμπες και μαύρα παπούτσια, τρεις άνθρωποι με πόδια και χέρια κι αυτή τη φανταστική ιδιότητα, τη σχεδόν μαγική, που είχαν πάντα για τη Μαρίνα οι ενήλικες· σ' αυτούς εδώ όμως υπήρχε κάτι που είχε κλείσει οριστικά το πέρασμα προς τη μαγεία. Περίμεναν απ' αυτήν να καταλάβει εκείνη τη φράση. Αλλά το κορίτσι δεν κλαίει, δεν καταρρέει, δεν αντιδρά. Η μικρή ζει ακόμη στα περίχωρα της φράσης. Ή ίσως πάλι να έφταιγε που η δημιουργική της φαντασία κρατούσε ακόμη χωριστά αυτό που με κανέναν τρόπο δεν μπορούσε να ενωθεί. Η φράση ήταν ακόμη γυαλιστερή και καθαρή και επιπόλαιη όπως τα μαύρα παπούτσια των ενηλίκων.

«Καταλαβαίνεις τι σου είπαμε;»

«Ναι».

«Σου είπαμε ότι οι γονείς σου πέθαναν».

«Ναι».

«Και οι δύο».

«Ναι».

Έπρεπε να λέει «ναι», πάντα «ναι». Ένα «ναι» που ήταν τόσο επιπόλαιο και γυαλιστερό όσο τα παπούτσια. Αριθμός και λέξη: «Ναι». Σιωπή και ήχος: «Ναι». Λέξη αποκομμένη από το λεξιλόγιο, που προηγείται του λεξιλογίου, μόνη, καθαρή, διαυγής.

ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ (2017) ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ *GUARDIAN*

Σε ένα ορφανοτροφείο θηλέων, καταφτάνει η εφτάχρονη Μαρίνα μετά τον θάνατο των γονιών της σε αυτοκινητιστικό. Η διαφορετικότητα του καινούργιου κοριτσιού αλλάζει τις ισορροπίες στο ίδρυμα. Καθώς η Μαρίνα παλεύει να βρει τη θέση της, επινοεί ένα παιχνίδι στους κανόνες του οποίου υποβόσκει μια έμμονη βία. Η επιθυμία, σαν αίνιγμα ή σωτηρία, ιδωμένα εναλλάξ μέσα από την οπτική της Μαρίνας κι αυτή των άλλων κοριτσιών, με υπνωτιστικό, λυρικό ρυθμό, μας υποβάλλει μια αίσθηση διφορούμενου και τρομερού· γιατί ο φόβος είναι ακόμα πιο φοβερός στον βαθμό που είναι αόριστος.

Μια στις τόσες ένα μυθιστόρημα δεν αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα, δημιουργεί μια νέα πραγματικότητα, σαν μια ρωγή στο υποβλητικό σκοτάδι μέσα μας. Όπως έκανε ο Κάφκα. Ή ο Μπρούνο Σουλτς. Τώρα το κάνει ο Ισπανός συγγραφέας Αντρές Μπάρμπα με το τρομακτικό *Χέρια μικρά*.

EDMUND WHITE, ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

Ένα συγκλονιστικό αντίδοτο για την πεποίθηση της κοινωνίας μας στην παιδική αθωότητα και αγνότητα.

FINANCIAL TIMES

ISBN 978-618-03-1254-6

9 786180 312546

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 81254